HEMMELIG

(LR)

M Ö T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

mandag den 14. januar 1980 kl. 11.

Mötet ble ledet av formannen, Arvid Johanson.

Til stede var: Trygve Bratteli, Johan J. Jakobsen, Arvid Johanson, Lars Korvald, Odd Lien, Svenn Stray, Paul Thyness, Kåre Willoch, Jakob Aano, Liv Aasen, Guttorm Hansen, Per Hysing-Dahl, Rolf Fjeldvær, Karin Hafstad, Asbjörn Haugstvedt, Håkon Kyllingmark, Ottar Landfald, Lars Roar Langslet, Per A. Utsi, Ingvar Bakken (for Murberg-Martinsen), Asbjörn Jordahl (for M. Tösdal), Liv Stubberud (for G. Harlem Brundtland), Sjöthun (for Valter Gabrielsen), Kirsti Gröndahl (for Karstensen) og Sverre L. Mo (for Bondevik).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Odvar Nordli, utenriksminister Knut Frydenlund, statsråd Thorvald Stoltenberg, Forsvarsdepartementet.

Följende embetsmenn ble gitt adgang til mötet: Fra Utenriksdepartementet: statssekretær Johan Jörgen Holst, ekspedisjonssjef Paal Bog og byråsjef Jan Tore Holvik. Fra Forsvarsdepartementet: statssekretær Björn Bruland og konsulent Mons Finne.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, konsulent Knut Mörkved.

Dagsorden:

Regjeringen orienterer om:

1. Situasjonen etter intervensjonen i Afghanistan.
2. Vietnamhjelpen etter skyteepisoden.
3. Spania og norsk våpeneksport.
4. Eventuelt Iranspörsmålet.

FORMANNEN: Det er et punkt som ikke er fört opp på dagsordenen til dette mötet, nemlig spörsmålet om visse forsyninger ikkrise- og krigstilfeller. Dette punktet stod på forrige dagsorden. Det kom da ikke opp. Logisk nok kommer det opp denne gangen, når det ikke står på dagsordenen. Det er en utsatt sak fra forrige möte.

(LR) Så vil jeg etter anmodning fra stenografene igjen be om at man uttaler seg klart og tydelig i denne akustisk sett litt vanskelige sal.

Er det noen innvendinger til dagsordenen? - Det er ikke framkommet, og den vil da bli fulgt.

Sak nr. 1.

Situasjonen etter intervensjonen i Afghanistan.

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Når vi har bedt om dette mötet, er det for å legge fram for den utvidede utenrikskomite Regjeringens holdninger og reaksjoner når det gjelder Sovjetunionens militære invasjon i Afghanistan. Regjeringens prinsipielle holdning er först og fremst basert på det hovedpunkt at Sovjetunionens invasjon i Afghanistan er en klar innblanding i et annet lands indre anliggende og utgjör som sådan en fare for fred og sikkerhet. Militær maktanvendelse i mellomstatelig samkvem strir mot FN-pakten og kan ikke godtas. Dette har kommet til uttrykk i uttalelser fra statsministeren, fra forsvarsministeren og fra meg selv. Likeledes har Norge i FN fordömt invasjonen og stilt seg bak kravet om at de sovjetiske tropper omgående må trekkes ut av Afghanistan. Etter norsk syn bör reaksjonene på invasjonen först og fremst gå på det mest berörte området. Det må legges vekt på de ikke-engasjerte lands rolle i de internasjonale reaksjoner. Selv om det er klart at invasjonen har fört til en nedkjöling av öst/vest-forholdet, bör etter norsk syn de internasjonale reaksjoner ikke få et slikt innhold at de virker direkte hindrende på forhandlingene om rustningskontroll og nedrustning ut fra de interesser som fra vestlig side knytter seg til slike forhandlinger.

Denne saken er også gjenstand for konsultasjoner i NATOs råd med henblikk på reaksjoner på den sovjetiske invasjon. Det er utarbeidet forskjellige rapporter fra arbeidsgrupper i NATO som skal dröftes i et forsterket rådsmöte på viseutenriksministernivå i NATO i morgen. Videre har USA gjort henvendelser til hovedstedene, også Oslo, hvor man har presentert en liste over mulige amerikanske tiltak, hvorav en del som kjent

(LR) er satt i verk.

Jeg vil imidlertid understreke at disse konsultasjoner i NATOs råd ikke tar sikte på en felles politikk, men på en koordinering av tiltakene og gjensidig informasjon. Jeg vil i denne sammenheng referere generalsekretærens oppsummering fra et möte i slutten av forrige uke, hvor han uttalte som rettesnor for mötet i morgen at et fullt ut koordinert NATO-svar i form av identiske tiltak som skal treffes av medlemslandene i fellesskap og også bli sett på som et felles NATO-svar, verken synes mulig eller önskelig og heller ikke i samsvar med avtalen. Men jeg kommer med en henstilling, uttalte han, om at de tiltak som skal treffes av medlemsregjeringene, er raske, sammenhengende og samtidige for derved å få fram konsultasjonenes effektivitet og samholdet innad i alliansen.

I disse konsultasjoner om mulige tiltak vil en fra norsk side særlig legge vekt på följende fire forutsetninger: For det förste bör reaksjonene ha mest mulig direkte adresse til den sovjetiske militære invasjon i Afghanistan. For det andre bör reaksjonene ikke omfatte öst/vest-forhandlingene og konsultasjoner vedrörende rustningskontroll, nedrustning og avspenning. For det tredje bör ikke reaksjonene omfatte de tosidige norsk/sovjetiske forbindelser i nordområdene, og endelig bör reaksjonene omfatte stötte til de mennesker som er flyktninger på grunn av invasjonen i Afghanistan.

Fra norsk side vil dette innebære at man först og fremst vil avlyse eller utsette besöksutvekslinger innenfor den militære sektor. Det viktigste her er et planlagt besök av den sovjetiske viseforsvarsminister i begynnelsen av mai.

Videre bör politiske besök på höyt nivå kunne utsettes. Her har vi den stående invitasjonen til utenriksminister Gromyko som vi imidlertid ikke regner med vil bli aktualisert fra sovjetisk side i nær framtid. Det var forutsatt et besök av viseutenriksminister Zemskov i tidsrommet slutten av januar-begynnelsen av februar. Man har allerede fra sovjetisk side meddelt at Zemskov ikke har anledning til å komme da, og at man får komme tilbake til et senere tidspunkt som måtte passe begge parter.

Vi har vurdert spörsmålet om hjemkalling av Norges ambassadör i Moskva for konsultasjoner, men har ikke funnet dette tilrådelig på bakgrunn av den beskjedne personelloppsetting vi har i Moskva. Eventuell tilbakekalling vil stille ambassaden i en arbeidsmessig vanskelig situasjon i en tid hvor episoder bör kunne håndteres av en ambassadör på stedet.

(LR) Vi er, som jeg nevnte, heller ikke innstilt på tiltak som vil berøre tosidige forhandlinger om utestående spörsmål i nordområdene eller vårt fiskerisamarbeid med Sovjetunionen.

Når det gjelder hjelp til flyktninger fra Afghanistan, er Regjeringens vedtak å bevilge 10 mill. kr. til en hurtig hjelp til disse flyktninger.

Det kanskje mest kompliserte spörsmål som vil bli gjenstand for konsultasjoner i NATO-rådet i morgen, er spörsmålet om ökonomiske boikott-tiltak. Her har amerikanerne allerede annonsert at de vil innstille leveranser av såkalt höyteknologisk art. Forholdet er at norske bedrifter har under behandling en rekke teknologisk avanserte prosjekter. Det man imidlertid kan regne med på NATO-mötet i morgen, er forslag om å innskjerpe de gjeldende COCOM-regler, dvs. regler om eksport av strategisk utstyr til Öst-Europa. Et slikt forslag vil ikke skape noen problemer for Norge, ettersom vi er et av de få medlemsland som nöye overholder de bestemmelsene. Det er klart at vi vil kunne komme opp i situasjoner med delleveranser fra amerikansk side ved leveranser i forbindelse med teknisk avanserte prosjekter. Men vi på vår side er innstilt på å gi vår tilslutning til vurdering av COCOM-reglene dersom det önskes fra övrige NATO-lands side.

Videre er man fra norsk side innstilt på å gi tilslutning til at de såkalte OECD consensus-reglene gjöres gjeldende for en eventuell offisielt stöttet eksportkreditt til Sovjetunionen for å unngå at landene underbyr hverandre i tilbud til Sovjetunionen. Spörsmålet om å få en innskjerping av disse reglene regner man med vil bli reist fra britisk side.

Ellers må man regne med at akkurat på dette området vil det kunne være divergens mellom De forente stater og en rekke av de viktigere NATO-land i Vest-Europa, som Frankrike og Vest-Tyskland for nevne de to.

Når det gjelder kulturutvekslingen med Sovjetunionen, er den i inneværende år av nokså beskjedent omfang. Det er planlagt en utstilling av skytisk gull i Oslo, en mulig Munch-utstilling i Moskva og et sovjetisk gjestespill på Det Norske Teatret. Når det gjelder Bolsjoi-ballettens gjesting i februar, går ikke dette inn under kulturavtalen. Det er et privat engasjement.

Regjeringen er ikke innstilt på noen henvendelse til Norges Olympiske Komite med tilrådning om at Norge trekker seg fra eller reduserer deltakelsen i olympiaden i Moskva. Den samme holdning synes de andre vesteuropeiske NATO-land å ha inntatt.

(LR) La meg i tillegg til dette mer konkrete opplegg fra Regjeringens side komme med enkelte generelle betraktninger om situasjonen, selv om det skulle gjöre mötet noe lengre. Det konkrete handlingsforlöp er jo kjent fra pressen, så jeg skal ikke gå nærmere inn på det, bare föye til at etter de informasjoner vi har mottatt, ble planleggingen av invasjonen sannsynligvis foretatt i midten av 1979, og intervensjonen foregikk i tre faser: Först bemanning av en base i Afghanistan med et begrenset antall sovjetiske militære, deretter klargjöring av flystyrker og i tredje fase i forbindelse med kuppet 27. desember innsettelse av to motoriserte infanteridivisjoner som sammen med de 3 500 rådgivere som befant seg i Afghanistan fra för, utgjorde en förste innsats på 30 000 mann. Senere er det kommet opp i ca. 60 000 mann. Det har vært spekulert mye over motiver og beveggrunner. Selv om vi aksepterer Sovjetunionens egen forklaring om at det dreier seg om et rent defensivt tiltak for å hindre at et anti-sovjetisk regime setter seg fast i Afghanistan, står vi likevel overfor to meget vanskelige situasjoner. For det förste er det vanskelig å se hvordan eller når Sovjetunionen kan trekke ut styrkene, hva de selv sier de har til hensikt. For med selve invasjonen er det på mange måter skapt en ny situasjon i Afghanistan. Tradisjonelt har Afghanistan hatt en alliansefri stilling som har betydd mye for landet. Så fikk vi den gradvise utvidelse av den sovjetiske innflytelse, de senere år med statskupp og innsettelse av pro-sovjetisk regime. Så kom den interne reaksjonen i Afghanistan mot dette, med utvidet geriljakrig som truet Sovjetunionens muligheter, og som gjorde at Sovjetunionen fant det nödvendig å intervenere. Men dermed skaptes en så anti-sovjetisk holdning i Afghanistan at det ikke lenger er grunnlag for noen alliansefri stilling, for ikke å snakke om et pro-sovjetisk styre på frivillig grunnlag. Jeg bare nevner dette fordi svært mange reaksjoner som dröftes, er knyttet til omgående tilbaketrekking av sovjetiske styrker fra Afghanistan.

For det annet: Selv om man skulle akseptere den sovjetiske begrunnelse, at dette var et rent defensivt tiltak, så vil virkningene av invasjonen være slik at den av andre må oppfattes som offensiv.

Derved er det skapt en ny situasjon - en situasjon som har fört til sterke internasjonale reaksjoner ikke bare i vest, men kanskje först og fremst i den tredje verden. Dette er noe Sovjetunionen har måttet innkalkulere på forhånd, men reaksjonenehar sannsynligvis vært sterkere enn sovjetlederne har regnet med. Jeg viser her til Bresjnevs intervju, som ble offentliggjort i helgen.

Når reaksjonene er blitt sterkere enn sovjetledelsen har innkalkulert, er det fordi invasjonen i

(LR) Afghanistan, som i seg selv er alvorlig nok, har kommet på toppen av det som land ikke bare i vest, men også i den tredje verden har oppfattet som en opphoping av sovjetisk ekspansjon i andre deler av verden..

Norge er også blitt trukket inn i denne situasjonen gjennom angrepet mot angivelig norsk opptrapping og skjerpet beredskap i grenseområdene. Dette vil vel forsvarsministeren kunne si noe nærmere om. Men vi må stille oss spörsmålet om hvorfor Norge her er blitt singlet ut på denne måten. Vi kan ikke utelukke at russerne har oppfattet de opprinnelige uttalelsene som om Norge har gått til skjerpet beredskap. Men det sannsynlige er vel heller at de har valgt å bruke denne meldingen fra UPI som et påskudd til å gi Norge et varsel om deres reaksjon hvis vi skulle gå til slike tiltak. Regjeringen fant det riktig at vi i denne situasjon gikk ut, selv om vår regel er at en ikke fra regjeringshold kommenterer det som står i andre lands presse eller kommer fram i andre lands nyhetsmedia. Det får man håndtere på annen måte. Men det var rimelig her fordi vi var i den spesielle situasjon at vi stod overfor fare for opptrapping på begge sider. Vi tror det var nyttig å få sagt fra til russerne både direkte og til representanter for ambassaden at denne form for angrep var meget uheldig, og at det også skapte uro blant folk.

Så til slutt bare en generell betraktning om reaksjonsmönsteret overfor Sovjet. Det er viktig å finne en rimelig balanse her. På den ene side må man söke å reagere på en slik måte at Sovjetunionen får en klar forståelse av at væpnede intervensjoner i andre lands indre anliggende ikke lönner seg, prisen blir for höy, det er ikke noen unnskyldning for slik militær invasjon. På den annen side er vi også interessert i at reaksjonene ikke får en form som vanskeliggjör eller umuliggjör framtidige ordninger som nettopp har til hensikt å heve terskelen for slike intervensjoner eller gjöre dem umulig. Derfor vurderer vi det ofte slik, og jeg tror det er en generell vestlig reaksjon, at det er viktig å holde dören fortsatt åpen for forhandlinger om rustningsforhold, om tillitskapende tiltak og nedrustning. Dette er ikke konsesjoner til Sovjet basert på naivitet eller blåöydhet, men uttrykk for reelle vestlige interesser. Vi vil f.eks. i denne forbindelse der hvor vi har anledning, presse på for å få til forhandlinger om de såkalte kjernefysiske våpen i Europa. Å avveie reaksjonene her blir en vanskelig, men nödvendig balansegang.

STATSRÅD THORVALD STOLTENBERG: Jeg vil bare kort referere den faktiske bakgrunn for pressen når

(LR) det gjelder UPI-meldingen 7. januar, sendt av forsvarssjefen gjennom Forsvarets overkommandos pressetjeneste - en melding som var svar på henvendelser fra massemedia om beredskapssituasjonen. Jeg referer den melding som forsvarssjefen sendte ut:

> "I den anstrengte situasjon som er oppstått i forbindelse med sovjetiske styrkers innmarsj i Afghanistan, har forsvaret truffet visse tiltak og vil fortsatt ta ytterligere forholdsregler i den utstrekning man finner det påkrevd for å möte eventuelle endringer i situasjonen.
>
> Slik forholdene nå ligger an, mener forsvarets ledelse at landets sikkerhet er best tjent med at detaljene om tiltak som måtte bli satt i verk, ikke bör bli gjenstand for nærmere omtale."

(BW) Denne melding førte til at en norsk avis slo opp på første side over fire spalter: "SKJERPET BEREDSKAP". Denne overskrift førte igjen til at Aftenposten bad forsvarssjefen om en nærmere presisering av hva han hadde ment med "visse tiltak". Og han presiserte da overfor Aftenposten - så vidt jeg husker i aftennummeret 9. januar - at han i det ikke la noe annet enn at han hadde orientert visse nøkkelpersoner om situasjonen.

Så kom UPI tilbake og spurte om å få en uttalelse fra forsvarssjefen, og det ble da sendt ut den samme meldingen som jeg nettopp leste opp. Meldingen ble sendt ut fra UPIs Oslo-kontor til Stockholms-kontoret, som ifølge egne uttalelser finpusset språket og gjorde den litt mer interessant. Der ble det da sagt at det norske forsvar trappet opp langs grensen til Sovjet. Det var den meldingen som kom til Moskva den samme kveld som Tass-meldingen kom fra Moskva, og Tass-meldingens hovedpunkt var at norsk opptrapping langs grensen truer freden og sikkerheten i Europa.

Det faktiske forhold er, som dere vil være kjent med, at det ikke er foretatt noen ekstraordinære tiltak fra vår side. Det er heller ingen unormal aktivitet på den andre siden av grensen registrert etter Afghanistan-invasjonen - snarere roligere enn vanlig.

FORMANNEN: Jeg takker utenriksministeren og forsvarsministeren for redegjørelsen, og ordet er fritt.

KÅRE WILLOCH: Det er stadig fare for at verbale og moralske reaksjoner fra Vesten kan få forholdsvis kortvarig virkning, og at dette kan støtte dem i Sovjet som mener at det er forholdsvis små kostnader å ta. Dette er ikke fra min side ment som uttrykk for at slike reaksjoner skal begrenses på noen måte, men jeg vil gjerne understreke betydningen av at man også ser svært nøye på de andre mer materielt betydningsfulle spørsmål, som kontrollen med eksport av høyteknologiprodukter og kontroll med de overhåndtagende kredittytelser til Sovjetunionen.

Man får jo et sterkt inntrykk av at utviklingen bekrefter en sentral sovjetisk tese om vestlig naivitet og villighet til å være med på å støtte Sovjets egen opprustning, bare man kan få hengt ut forretningsmessige lokkemidler. Dette har ført til en kolossal økning i eksportkreditter og - som utenriksministeren selv var inne på - sannsynligvis en nokså

(BW) sterk undergraving av kontrollen med eksport av strategisk betydningsfulle produkter. Jeg håper man på norsk side gjør hva man kan for å få stanset denne utviklingen. Selvfølgelig er dette bekymringsfullt for eventuelle norske leverandører som ser for seg gode kontrakter med interessante leveranser, men jeg går ut fra at denslags hensyn ikke kan få spille noen rolle i så vidtrekkende saker som dette.

Siktemålet her bør ikke først og fremst være å lave blest om dette i en åpningsfase, men å skape en faktisk situasjon hvor Sovjet får forståelse for at tiltak som invasjonen i Afghanistan vanskeliggjør den sovjetiske strategi å benytte samarbeid med den vestlige verden i en overgangstid til å bygge seg opp ytterligere økonomisk uavhengighet og ytterligere overmakt innen overskuelig fremtid.

JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg hadde bare et spørsmål når det gjelder FN-generalforsamlingens behandling av saken. Er det forventet at det blir et kvalifisert flertall i generalforsamlingen mot invasjonen - og da med krav om tilbaketrekning?

Dette er viktig, fordi en sterk opinion i FN jo ikke bare omfatter de vestlige, men også de alliansefrie land, også kommunistiske land, og vi har jo til overmål fått reaksjoner fra kommunistiske partier i andre land.

Mitt spørsmål går da på utsiktene for å få et tilstrekkelig stort flertall i generalforsamlingen.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg kan svare på det med det samme.

De informasjoner vi har fra New York, går ut på at det vil bli et klart flertall. Det kreves jo 2/3, men flertallet vil være klart også i det henseende.

PAUL THYNESS: I et spørsmål som dette, hvor nyanser i reaksjoner har en nokså stor betydning, er det litt vanskelig å snakke nærmest ekstempore i spørsmålet; fordi man da kanskje kan komme til å gi uttrykk for synsmåter som ligger litt for langt til den ene eller den annen side, uten at dette er ment. Men jeg vil gjerne få lov til å si at jeg har meget få innvendinger, hvis i det hele noen, mot den linje utenriks-

(BW) ministeren har skissert for det norske reaksjonsmønster. Men jeg tror det er viktig at man ikke ordlegger seg slik at det gir inntrykk av unnfallenhet eller altfor sterkt ønske om å bevare døren åpen - som det ble sagt her - for nedrustningstiltak, rustningskontroll osv. Det er klart at vi ønsker å holde denne døren åpen. Men der er tider da man snakker litt mer om det enn ellers. Dette er åpenbart ikke tidspunktet for å snakke så altfor meget om det, selv om det er vår politikk at døren skal være åpen. Og vi kan trygt la det være, ut fra en erkjennelse av at uansett hvor åpen denne døren er, er det nå og i forholdsvis rom tid fremover antagelig ingen, hverken i øst eller vest, som vil gå gjennom denne døren. Det er vel derfor ikke så svært presserende å understreke til enhver tid at den er åpen.

Jeg tror også man skal legge betydelig vekt på Amerikas reaksjoner på mange måter. Efter min mening er Amerika inne i en meget vanskelig fase. Med tilstundende presidentvalg, et Vietnam-kompleks som kanskje er i ferd med å slå over i det motsatte igjen under inntrykkene av tilbakeslag i flere deler av verden, og den maktesløshet som USA må erkjenne i viktige spørsmål nu, er det ikke noe godt grunnlag for avbalanserte reaksjoner.

Jeg tror det er vesentlig at NATO - og Norge som medlem av NATO - ikke gjør vondt verre ved å gi uttrykk for så mange reservasjoner overfor det USA gjør, at de føler seg isolert. Jeg tror det vil kunne føre til at USA reagerer enda mer galt enn de ellers ville gjøre, og jeg tror det vil kunne føre til at forholdene innen NATO og forholdene bilateralt mellom USA og Norge, som jeg betrakter som en grunnsten i vår utenrikspolitikk, ikke vil få noen heldig utvikling.

Når det gjelder den konkrete reaksjon med utsettelse av besøk osv., ville ikke jeg ha formulert det slik at man skal utsette besøk på den militære sektor. Jeg ville sagt at man skulle utsette alle besøk som ikke direkte influerer på punktene 2 og 3 i de forutsetninger utenriksministeren nevnte, nemlig besøk som har direkte forbindelse med de tosidige relasjoner i nordområdene, og besøk som har direkte sammenheng med det vi ønsker å få i stand når det gjelder rustningskontroll og nedrustning. Jeg tror som sagt ikke at noen av de to forholdene kommer til å være fremtredende i aktualitet i den aller nærmeste fremtid, men allikevel med den reservasjon ville jeg si at man kunne kutte ut besøk på alle andre sektorer - det gjelder da også kulturbesøk, i den utstrekning man har kontroll over dem.

(BW) For å oppsummere: Jeg tror vi skal følge USA så godt vi kan, og så langt vi kan. Jeg tror vi skal være varsomme med å fremheve akkurat i denne situasjonen betydningen av å holde døren åpen. Men jeg tror også at vi i våre praktiske tiltak hele tiden skal ha det for øye at vi skal leve også efter denne dag og også efter Afghanistan - og at vi ikke har noen interesse av å skape et forhold til Sovjetunionen som det vil kunne ta meget lang tid å gjenopprette.

FORMANNEN: Jeg vil for min del legge til noen få ord.

Etter min oppfatning var Regjeringen svært tidlig ute og gav uttrykk for sitt syn på intervensjonen i Afghanistan - og tok skarpt avstand fra den. Jeg håper den holdning som der er kommet til uttrykk, deles av det overveiende flertall av det norske folk - og jeg skulle tro også av Stortinget.

Det er vel også riktig at man i den situasjonen som foreligger, på en eller annen måte reagerer overfor Sovjetunionen. Men her er vi da inne i en vanskelig balansegang, hvor man på den ene side bør reagere slik at det er klart hva vi mener, mens vi på den annen side må være varsomme slik at det vi kommer ut med, ikke får form av overreaksjon.

Jeg er for min del enig i hva utenriksministeren sa her om at man i det vesentlige lar denne reaksjonen komme til uttrykk på det militære feltet. For min del har jeg en del motforestillinger mot at man skal gå utenom dette og reagere på en rekke andre områder som definert. Hva som kommer ut av konsultasjonene i Brussel når det gjelder rent økonomiske tiltak, får da foreløpig stå hen. Men jeg synes at den linje man har lagt opp til, og som gikk fram av utenriksministerens redegjørelse, synes å være vel balansert - verken for svak eller overdramatisert i den nåværende situasjon.

Det er et forhold til jeg gjerne vil nevne. Det er ofte slik, det må vi innrømme, at den oppfatning som kommer til uttrykk på forskjellig måte i massemedia i et demokratisk land, kan bidra til å dramatisere en situasjon. Jeg er glad for den fremstilling som utenriksministeren og forsvarsministeren her har gitt av den episoden som fikk en noe tilspisset form; vi kan ikke være tjent med at det oppstår slike situasjoner.

(BW) Jeg går da også ut fra at man når de videre reaksjonstiltakene på en eller annen måte skal gjøres alminnelig kjent, kan bidra til at det skjer slik at bekjentgjøringen ikke får en form som er annerledes enn den som er tilsiktet fra våre ansvarlige politiske myndigheter - i den grad det da er mulig i et samfunn som vårt, med fri informasjonsrett og fri rett til å bringe videre opplysninger for avisene.

HÅKON KYLLINGMARK: Jeg vil bare spørre forsvarsministeren om det var noen kontakt mellom forsvarssjefen og forsvarsministeren før denne pressemeldingen ble sendt ut.

For min del må jeg si at jeg synes den pressemeldingen var noe unødvendig. Det var ikke noe annet enn rent rutinemessige tiltak som ble satt i verk. At man da skulle kunngjøre at "visse tiltak" var satt i verk, synes jeg var uvanlig språkbruk, noe for sterkt i forhold til hva som ble gjort i det hele tatt. Etter min oppfatning var det unødvendig å sende ut en slik melding.

STATSRÅD THORVALD STOLTENBERG: Nei, det var ingen kontakt - bortsett fra at jeg på et tidlig tidspunkt etter Afghanistan-invasjonen gav de forskjellige ledd i forsvaret - departementsråden og forsvarssjefen - beskjed om at man ikke skulle uttale seg om beredskapssituasjonen, og at det i seg selv var et beredskapshensyn.

LARS KORVALD: Jeg vil gjerne gi uttrykk for at jeg i hovedsak støtter det reaksjonsmønster som Regjeringen har lagt opp til i denne saken.

Jeg vil imidlertid understreke det som Willoch tok opp her, at man for virkelig å gi konkret uttrykk for hva man står for, følger opp de tiltak som utenriksministeren nevnte her, og som Willoch understreket, nemlig i forbindelse med den samhandel som måtte finne sted, eller de opplysningskanaler som måtte eksistere når det gjelder høyteknologi særlig av militær betydning. Jeg tror det er viktig at vårt syn ikke bare gis til kjenne på det rent verbale og moralske plan, men at vi gir konkret uttrykk for det vi står for.

Jeg er selvfølgelig enig i at dette er et mønster som man må følge i forståelse med andre land, at dette ikke er noe som Norge kan gjøre separat, men det må være klart at det også ligger handlingsvilje bak fra norsk side.

(BW) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Når det gjelder de spørsmålene som representanten Willoch reiste, og som Korvald nå også viste til, er vi fra norsk side innstilt på under møtet i morgen, hvis spørsmålet reises - og det gjøres, etter de indikasjoner vi har - at de gjeldende COCOM-reglene innskjerpes, dvs. at overholdelsen av dem innskjerpes. Vi er også innstilt på at vi fra norsk side vil gi vår tilslutning til at man følger opp OECD-reglene om kredittgivning.

Til det som representanten Thyness sa om reaksjonsmønsteret og om ikke å snakke altfor mye om å holde døren åpen, kan jeg si at det her er en situasjon som vi er meget bevisst og meget klar over, nemlig at reaksjonsmønsteret for de fleste vesteuropeiske medlemsland innen NATO også på det økonomiske plan kan være forskjellig fra De forente staters, ut fra at de konkrete resultater av avspenningen betyr mer i det daglige liv f. eks. i Vest-Tyskland enn i De forente stater, som i tillegg er oppe i en valgkamp. Man står overfor en situasjon hvor det kan bli et tydelig skille her. Dette går jo også fram når man leser det nevnte Bresjnev-intervjuet, som tar sikte på nettopp i denne situasjonen å søke å isolere De forente stater i relasjon til de vesteuropeiske land. Her var det et klart tilbud til de vesteuropeiske land om å fortsette avspenningsprosessen, men da med forsøk på å isolere De forente stater. Det er klart at hvis Sovjetunionen i tillegg til å få fremskutt sin posisjon i Afghanistan også skulle greie å utvirke en splittelse i NATO, ville de ha fått et for optimalt utbytte av situasjonen; og det er en problemstilling vi er klar over.

Så vil jeg bare nevne én ting til - på bakgrunn av tidligere erfaringer. Etter det siste møtet vi hadde i den utvidede om Jan Mayen-sonen, kom det uttalelser eller oppslag i pressen fra det møtet som ikke bare til dels var lekkasjer, de var også uriktige, og de gjorde at vi fikk et stort problem med den islandske regjering. Det ble nemlig sagt at Regjeringen under møtet hadde foreslått at man skulle etablere denne sonen i nær framtid.

(KL) Etter denne meldingen kunne det se ut som om Regjeringen ville sette i verk tiltak på egen hånd. I slike tilfeller er det jo, som UPI-meldingen viser, fare for at det kan oppstå vanskelige situasjoner som følge av uriktige informasjoner til pressen. Jeg har derfor til hensikt etter dette møtet å ha en fortrolig konferanse med representanter for pressen, ikke for å gi en så detaljert fremstilling som jeg her har gjort, men for å trekke opp visse retningslinjer når det gjelder den norske holdning, for å avverge at det plutselig står ting i avisene som kan skape problemer i denne vanskelige situasjon.

TRYGVE BRATTELI: Jeg har lyst til å føye til et par setninger ut fra det at en vel må regne med at denne situasjon kan komme til å vare noen tid. Og at det fra tid til annen kan oppstå slike situasjoner. Med andre ord, at en trenger å tenke gjennom hvordan vi skal leve med en slik situasjon når den oppstår, og så lenge en ikke kan unngå å være i den.

Jeg vil bare understreke ting som allerede er sagt. Og jeg legger for min del stor vekt på at en der skiller relativt skarpt mellom det som er egentlig handling, og det som er verbalkrig.

Det viktigste er etter min oppfatning fasthet i holdning. Det vil da først og fremst si hos politiske myndigheter. Hvordan det vil være med presse og massemedia for øvrig om det skulle oppstå virkelige vanskeligheter - tatt i betraktning den utvikling som har skjedd der i de siste 10 år eller så - det vet jeg ikke. Jeg vet heller ikke hvor sterkt det virker når utenriksministeren nå snakker med dem. Jeg er ikke optimist på det området. Men jeg tenker som sagt først og fremst på de politiske myndigheter - regjering, partier og storting. Jeg tror altså fasthet i holdning er det aller viktigste. Med holdning mener jeg da slik det kommer til uttrykk i hva en faktisk foretar seg. Og jeg går ut fra at russerne i sine analyser er vel kjent med hvordan man skjelner mellom - jeg holdt på å si - faktisk krig og ordkrig. Punkt 1 er altså fasthet i holdning.

Og punkt 2 - vil jeg si rett ut - er moderasjon i ordbruk. Det imponerer ikke noen likevel, i høyden oss selv, om en i en slik feide legger opp til et ordbruk som ikke har noen sammenheng med hva en faktisk foretar seg. Og at en helst, i hvert fall på politisk plan, unngår å la seg virvle inn i en verbalkrig med russerne. Det er en fordel å holde ordbruket på et lavt nivå - hadde jeg nær sagt - gi det et begrenset omfang, også om det føres mellom grupperinger i Norge. Fordi det er ikke med verbalkrig en løser problemer av denne karakter.

Hvor farlig denne situasjon vil kunne bli i den videre utvikling, tør ikke jeg ha noen mening om. Under

(KL) alle omstendigheter - og der har en god erfaring fra en rekke land som har levd farlig i siste generasjon - det eneste vi vil ha noen fordel av, er fasthet i holdning og moderasjon i ordbruk.

KÅRE WILLOCH: Jeg kan ikke vurdere om innskjerping om overholdelse av eksisterende regler om eksport av strategisk viktige produkter er tilstrekkelig. Jeg håper naturligvis at den er det.

Jeg vil imidlertid gjerne for ordens skyld ha sagt at dersom det skulle komme spørsmål om noe mer enn en innskjerping, en innstramning, synes jeg man skal ta det opp til positiv vurdering.

Det er mitt inntrykk at man under innflytelse av meget snakk om avspenning kanskje har gått noe langt i retning av å myke opp reglene på dette området, og at man også har vært under sterk innflytelse av noen som har forestillinger om et skille mellom militært viktige og andre viktige produkter. Det er meget vanskelig å opprettholde noen slike skiller i en økonomi som den sovjetiske. Derfor bare disse bemerkninger for å understreke at dette at man vil støtte en innskjerping av overholdelse av reglene, ikke er ment som en begrensning av Regjeringens muligheter til å opptre med fasthet i slike saker.

Jeg legger for ordens skyld også til at tankegangen bak dette ikke er at det skal være ammunisjon til noen slags ordskremsler overfor Sovjetunionen, men at det skal være av de handlinger som Sovjet på lengre sikt merker, og dessuten en konsekvens av at alt snakket om avspenning kanskje ikke har den dyptgående betydning som mange har trodd.

Med det samme jeg har ordet vil jeg gjerne legge til her, idet jeg ikke er noe særlig glad for utadvendt polemikk når det gjelder størrelsen av humanitære bevilgninger, at efter mitt skjønn var 10 mill. kr. til flyktningene fra Afghanistan riktignok en god begynnelse, men jeg tror ikke noen ville ha noe å bemerke om man fant anledning til å gå lenger enn vanlig i denne saken. Så vidt jeg kan se, tilsvarer dette 20 kr. pr. flyktning, og det er selvfølgelig noe, særlig hvis mange land følger opp, men jeg synes man i dette tilfellet skal være fullt beredt til å stille til rådighet ytterligere midler ved senere bevilgning.

PAUL THYNESS: Jeg er enig med Bratteli i at ordbruket både internasjonalt og nasjonalt er av begrenset - hvis i det hele tatt av noen - betydning. Jeg vil imidlertid bare få lov til å understreke at hvis man

(KL) skal unngå verbalkrig innenfor Norges grenser, tror jeg nok det er av en viss betydning at den fasthet vi viser i holdning, har en viss korrespondanse med fasthet i uttalelser. Hvis ikke, blir det stadig et visst spenningsforhold, som nødvendigvis må føre til - skal vi si - overreaksjoner.

Ikke i motsetning til hva formannen sa, men inspirert av hans bemerkninger har jeg bare lyst til å si én ting, at vi i denne sak ikke må tape helt av syne at Afghanistan strategisk er uhyre viktig. Dette er et område hvor det i 150 år har vært konflikt mellom vestlige og sovjetiske interesser, og bare et blikk på kartet viser jo hvordan Sovjetunionen ved å overta Afghanistan rykker inn i områder som er uhyre følsomme. Noen videre penetrasjon kan møte meget liten motstand, fordi mulighetene for å spille på f.eks. eksisterende etniske og religiøse motsetninger i området er nærmest legio. Sovjetunionen kan nu på ganske kort varsel stå ved Det indiske hav. Dette er i virkeligheten noe som går langt utover den alminnelige moralske indignasjon som vi kan legge til grunn, og også langt utover et brudd på det generelle utenrikspolitiske handlingsmønster som man forsøker å innarbeide i den siviliserte verden. Det er i virkeligheten et meget betydningsfullt skritt i en global maktkamp, og det er ikke noe Norge kan gjøre med det. Men jeg synes man når det gjelder vårt reaksjonsmønster, bør ha for øye at dette i virkeligheten kanskje er noe av det alvorligste som har skjedd på mange år i internasjonal politikk, og som i sin konkrete betydning for verdensutviklingen langt overstiger det som skjedde i Ungarn og Tsjekkoslovakia.

LARS KORVALD: Jeg reagerte litt på det utenriksministeren sa om at han ville orientere pressen for å få ut nyheter fra denne komite på en bedre måte. Nå skal ikke jeg påstå at utenriksministeren mente å si at det var komitemedlemmer som hadde meddelt videre hva som var blitt sagt på forrige møte. Jeg reagerte meget sterkt selv da jeg etter dette møtet kunne lese referat fra det i avisene. Jeg begynte å lure på om det var plassert et hemmelig apparat under bordet her noe sted som gjorde at det som ble meddelt, øyeblikkelig kom ut til omverdenen. Vi har imidlertid etter hvert gått trett av å ta opp dette spørsmålet her i komiteen. Det ser ikke ut til at det nytter. Dette er jo et stort forum. Det er ikke bare stortingsrepresentanter til stede her; det er også regjeringsmedlemmer og embetsmenn. Forutsetningen for behandlingen i denne komite er jo at intet skal gå ut utover det Regjeringen selv måtte ønske å sende ut i denne forbindelse. Selvfølgelig kan vi alle sammen uttale oss politisk når vi kommer ut fra disse møtene, men noe referat fra møtene bør ikke gå ut. Når utenriksministeren nå sier at han for å avverge at det skal komme gale opp-

(KL) lysninger ut, vil gå direkte til pressen og meddele det som kan meddeles, vet jeg ikke riktig hvordan det skal oppfattes.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg vil selvfølgelig ikke referere til dette møtet eller hva som her er sagt. Jeg vil bare referere hovedlinjene i Regjeringens holdning. Jeg vil ikke gjøre det i åpen pressekonferanse. Det er ennå ikke noe medlemsland i alliansen utover De forente stater som har bekjentgjort hvilken linje de vil følge, eller hvilke tiltak de vil sette i verk, og jeg mener at vi ikke har noe behov for å gjøre dette før de andre land, særlig så meget mer som dette spørsmål skal behandles på NATOs møte i morgen.

Det jeg reagerte på etter forrige møte, var ikke bare lekkasjen, men også at det var blitt gitt gale opplysninger fra møtet, og det skapte store problemer for oss. Jeg tenker på uttalelsen om at Norge i nær fremtid ville gå til opprettelse av økonomisk sone, uavhengig av hva islendingene sa. Slik situasjonen var i Island på det tidspunkt, kunne vi med utgangspunkt i denne uttalelsen risikere ensidige islandske tiltak.

KÅRE WILLOCH: Den omstendighet at opplysningene fra forrige møte var gale, kan være en indikasjon på at det ikke var noen egentlig lekkasje. -

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det var riktige opplysninger innblandet også.

KÅRE WILLOCH: - Ellers føler jeg, særlig i tilknytning til Thyness' bemerkninger og ettersom utenriksministeren nå vil gi en slags fortrolig pressebriefing, som kanskje ikke vil bli helt uten spor i pressen, trang til å understreke at det er meget stor risiko for at det vi sier om ting vi ikke vil gjøre, vil bli oppfattet derhen at vi nå er forsiktige og varsomme. Jeg er for min del enig med utenriksministeren i at det ikke ville egne seg som skremsel overfor Sovjetunionen å true med å la være å møte opp til nedrustningsforhandlinger e.l., men måten man sier dette på, tror jeg må være uhyre godt gjennomtenkt. Det har meget lett for å bre seg et inntrykk av at vi er i ferd med å ta det sovjetiske overgrep mindre alvorlig enn det bør tas.

(KL) FORMANNEN: Jeg vil gjerne fra denne plass si at det skulle være unødvendig å gjenta at

"Forhandlingene i den utvidede komite skal holdes hemmelige",

som det heter i § 13 i Stortingets forretningsorden. Jeg forstår imidlertid det behov utenriksministeren har for å kunne meddele visse synspunkter når det gjelder den norske holdning slik han ser det, og etter de inntrykk han måtte ha fått under møtet i denne komite. For min del vil jeg ikke ha noe å innvende mot det hvis utenriksministeren finner en slik fremgangsmåte forsvarlig.

Flere har ikke bedt om ordet. Vi går over til sak nr. 2.

Sak nr. 2.

Vietnamhjelpen etter skyteepisoden.

FORMANNEN: Jeg forstår at det er utenriksministeren som vil redegjøre her også.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: På bakgrunn av skyteepisoden på et norskfinansiert fiskefartøy i oktober 1979 har jo Regjeringen overfor Stortinget ved en tidligere anledning gitt uttrykk for at denne og det faktum at de norskleverte fiskebåter, tross gjentatte forsikringer om det motsatte, hadde skytevåpen om bord, måtte få konsekvenser for fremtidig norsk bistand til Vietnam.

Regjeringen har vurdert dette og kommet til at en nærliggende reaksjon vil være å stoppe videre leveranser av utstyr til fiskebåter. Situasjonen er at det i henhold til avtale skal leveres utstyr til fem trålere. Til to av disse er utstyr allerede levert, mens utstyr til de tre siste for til sammen 15 mill. kr. ikke er levert og kan stanses. Da en del av dette utstyr allerede er bestilt, må det imidlertid regnes med erstatning til leverandørene. Regjeringen er altså innstilt på å stanse disse leveranser for til sammen 15 mill. kr. som det er inngått avtale om.

Det annet har å gjøre med de 95 mill. kr. som Regjeringen besluttet inntil videre å stille i bero som følge av Vietnams intervensjon i Kampuchea. Denne beslutning ble tatt i januar 1979. I tillegg til denne reaksjon overfor fiskebåtene går Regjeringen inn for at

(KL) disse 95 mill. kr. som inntil videre er "frosset ned", nå endelig skal trekkes tilbake.

Derimot mener Regjeringen at det ikke er riktig å trekke tilbake tilsagnet om norsk bistand på 20 mill. kr. til et rehabiliteringssenter for krigsskadede, selv om dette prosjektet ennå ikke er påbegynt.

Konklusjonen er da at Norges bistand til Vietnam reduseres i forhold til den planlagte ramme på 320 mill. kr. med i alt 110 mill. kr., som altså er summen av de 15 mill. kr. i utstyr til fiskebåtene og de 95 mill. kr. som tidligere var vedtatt å stilles i bero.

KÅRE WILLOCH: Jeg vil gjerne legge til - selv om vi ikke behøver å gi oss inn i noen lengre Vietnam-debatt her - at dette ikke forandrer noe som helst når det gjelder mitt syn på behovet for en sterkere nedtrapping. Det er i og for seg naturlig at man stanser leveranser av utstyr til fiskebåter, men det er jo en eiendommelig og særegen reaksjon overfor en politikk som ikke bare når det gjelder fiskebåter, men i sin alminnelighet er aldeles uakseptabel. Uten å bruke mye tid på det, vil jeg da understreke at jeg for min del fremdeles mener det samme som jeg tidligere har sagt i plenumsmøter om dette, at man bør få en langt sterkere og mer effektiv nedtrapping av denne hjelpen.

Når det gjelder rehabiliteringssenteret for krigsskadede, vil jeg derimot si at jeg godt forstår begrunnelsen for å fullføre akkurat det prosjektet, men det koster jo ikke 210 mill. kr., som nå blir stående igjen av dette programmet.

(AGO) LARS KORVALD: Det står igjen atskillige beløp utover de utenriksministeren nevnte. De 110 mill. kr. dekker ikke alt. Etter det som har skjedd, må jeg si at jeg for min del er innstilt på at man nå eventuelt beholder bare disse 20 mill. kr. til krigsskadde - det er en helt spesiell sak - slik at reaksjonen kan bli entydig og klar. Inndragning av de 95 mill. kr. som man har hatt stående, som er "frosset" ned tidligere, innebærer i og for seg ikke noen særlig reaksjon overfor Vietnam. Jeg vet ikke riktig hvordan makthaverne der borte oppfatter det - det er for så vidt av underordnet betydning.

PAUL THYNESS: Jeg er ikke sikker på om jeg helt forstår dette. De 320 mill. kr. var en ramme, og av disse midlene er det allerede bevilget en god del. Hvis vi "fryser" 110 mill. kr., hvor mye er det da som står igjen? Jeg sitter igjen med et inntrykk av at dette vil bety at den samlede bistand til Vietnam blir brakt til opphør, bortsett fra bistanden til rehabiliteringssenteret. Hvis det ikke er riktig, må jeg si at jeg syns reaksjonen er utilstrekkelig. Norske styresmakter kunne opphøre med hjelpen efter dette - unntatt rehabiliteringssenteret.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Når jeg nevnte de 20 mill. kr. til rehabiliteringssenteret, var det fordi dette er et prosjekt som ikke er påbegynt. Her kunne man således uten å skape nye prinsipper for norsk u-hjelp inndra beløpene, men forholdet her er spesielt. Utover dette vil de øvrige prosjekter som nå er under utførelse, gå etter planen. Jeg vil be ekspedisjonssjef Bog gi en kort oversikt over hvilke prosjekter det dreier seg om, størrelsesordenen på disse og hvor langt man er kommet i iverksettelsen av dem.

EKSPEDISJONSSJEF PAAL BOG: Det som nå foreslås inndratt, gjelder en del av en avtale som ble inngått i 1978, om en støtte på 58 mill. kr. til bygging av fiskebåter og utvikling av et fiskerisenter. Etter inndragningen av de 15 mill. kr. som er foreslått, vil det bare gjenstå å fullføre to fiskebåter som har fått utstyret levert, og å gjøre ferdig et fiskemottakeranlegg. Et annet stort prosjekt som er nesten ferdig, er oljeopplæringsvirksomheten. Her vil et opplæringssenter som har fått en samlet bevilgning på 50 mill. kr., være fullført i løpet av de nærmeste par måneder. Det tredje største prosjektet, som også beløper seg til 50 mill. kr., er en kjøle- og frysekjede for fiskeindustrien. Der er alt utstyr levert, og monteringsarbeidet er i gang.

Dette betyr at i løpet av inneværende år vil det som er i gang, praktisk talt være fullført, som hr. Thyness

(AGO) antydet. Det kan strekke seg noe etterarbeid inn i 1981. Bortsett fra rehabiliteringssenteret, som ennå ikke er kommet i gang, vil det alt vesentlige av bistanden avvikles i løpet av 1980 - la oss si 1981 for å få med de siste gjenstående rester.

JAKOB AANO: Kor mange millionar kr. blir dette til saman når det er ferdig?

EKSPEDISJONSSJEF PAAL BOG: Det blir 210 mill. kr.

JAKOB AANO: Eg synest det er bra at ein no forsøker å reagera. Det viser seg at det er mogleg å reagera utan å bryta direkte inn og stansa halvferdige prosjekt. Det var vel argumentasjonen frå vår side før òg, men mitt inntrykk var at det då var veldig lite som kunne stansast fordi det galdt delar av påbegynte prosjekt. Men det viser seg iallfall at 15 mill. kr. kan stansast fordi bygging av desse tre fiskebåtane praktisk talt ikkje har kome i gang.

Eg vil også spørja: Kor langt har dette fiskemottakaranlegget kome? Er det også nesten ferdig? Når vi meiner dette bør stansast, er det fordi vi meiner det bør ha ein politisk verknad der borte.

Eg aksepterer fullt ut dei 20 mill. kr. til rehabiliteringssenteret for krigsskadde. Eg trur det er veldig viktig at vi framleis tilbyr det. Det er ikkje påbegynt - eller det er så vidt påbegynt - og det tyder vel på at det har vore vanskeleg å få styresmaktene der borte til å verte interesserte i det. Eg trur at vi også av politiske grunnar, ved sida av dei reint humanitære, bør halda på det.

Elles ville eg vere interessert i å få vita om det ikkje kunne vera mogleg å kutta ut også fiskemottakaranlegget.

EKSPEDISJONSSJEF PAAL BOG: Fiskemottakeranlegget til en verdi av 6 mill. kr. er ikke bestilt. Det har vært forutsatt levert og planlagt fra Norge, men det er ikke bestilt.

KÅRE WILLOCH: Blir det mottakeranlegget nå stoppet, eller var det meningen at man skulle kunne bestille det og få det levert senere?

(AGO) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg kan bare gjenta reaksjonsmønsteret. Vi har reagert i forbindelse med disse fiskebåtene. Her foreligger det en avtale. Vår regel har vært ikke å bryte inngåtte avtaler, men Vietnam har ved sin bruk av disse fiskebåtene etter vår vurdering selv brutt forutsetningene for avtalen. Rettsavdelingen i Utenriksdepartementet vurderer det slik at man her vil kunne få et krav fra Vietnam på erstatning for brutt avtale. Det er rettsavdelingens vurdering. Vi på vår side mener imidlertid at forutsetningene for denne avtalen er brutt.

Den andre reaksjonen er inndragning av disse 95 mill. kr. som de vietnamesiske myndigheter stadig purrer på overfor oss. De ønsker at disse midlene kan bli tint opp og komme til anvendelse. Men de er ugjenkallelig trukket tilbake.

Når det gjelder de andre former for utviklingshjelp, de tiltakene som Bog nevnte, har vi ikke foretatt noen inndragning. Det gjelder også fiskemottakeranlegget.

KÅRE WILLOCH: Så vidt jeg forstår, gjenstår det å bygge et fiskemottakeranlegg, og det vil bli bevilget penger - til tross for at bestilling ikke er foretatt.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Men avtale er inngått.

KÅRE WILLOCH: Da vil jeg anbefale at man grundig vurderer om man ikke skal droppe det også.

FORMANNEN: Noen ord fra min side også i denne saken. Spørsmålet om Vietnam har vært diskutert i Stortinget, og jeg skal ikke legge noe til den debatten vi der har hatt. Utenriksministeren nevnte et visst reaksjonsmønster for så vidt gjelder de siste hendinger i Vietnam. Det går i store trekk ut på - med unntakelse av det som gjelder rehabiliteringssenteret - at nye tiltak ikke kommer på tale, men at de prosjekter som det er inngått avtale om, i hovedsak blir å gjennomføre, om jeg forstod ham rett. Samtidig blir de "frosne" midler nå inndratt. Jeg syns det etter omstendighetene er en rimelig reaksjonsmåte, og jeg tror ikke det i realiteten er så stor meningsforskjell i denne komiteen. Jeg vil ikke invitere til noen stor debatt om det, men jeg syns at det opplegget som her er kommet, er en rimelig måte å reagere på når det gjelder de problemer som er oppstått vis-à-vis Vietnam.

(AGO) GUTTORM HANSEN: Jeg er veldig i tvil om hvorvidt denne komiteen bør etablere seg som et slags NORAD-styre i overordnet betydning og sitte og behandle detaljer om så og så mange millioner her og så og så mange millioner der. Det vi vel først og fremst må gjøre, er å gi politiske signaler, og de politiske signaler syns jeg Regjeringen her har fulgt. Realiteten er at den virkelige reaksjonen kommer nå ved at de vietnamesiske myndigheter får beskjed om at de foreløpig "frosne" bevilgninger trekkes tilbake, altså de 95 mill. kr. pluss de 15 mill. kr. som nå kommer i tillegg. Det er dette som er reaksjonen, som forhåpentligvis blir forstått. De prosjekter som nå er kommet så langt som det her ble referert fra Bog, syns jeg man bør fullføre. Og så får man avvikle dette engasjementet.

FORMANNEN: Flere har ikke forlangt ordet. Utenriksministerens redegjørelse og debatten tas til etterretning.

Sak nr. 3.

Spania og norsk våpeneksport.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg skal ikke gå inn på hele forhistorien til hvorfor vi i sin tid endret reglene for eksport av forsvarsmateriell og satte opp en liste over land som det var tillatt å eksportere våpen til. Den listen består da av NATO-landene pluss de nordiske landene Sverige og Finland. Utenom NATO-landene og andre vest-europeiske land er det Irland, Jugoslavia, Malta, Sveits og Østerrike som står på denne listen. Da Regjeringen tidligere behandlet denne saken og la den fram for den utvidede utenrikskomite, tok vi ikke Spania med på den listen. Nå mener vi imidlertid - på bakgrunn av den utvikling som har skjedd i Spania - at det er riktig å inkludere Spania, at det er en slags diskriminering ikke å ha Spania med.

Jeg bare nevner dette fordi det den gangen saken sist ble lagt fram for den utvidede utenrikskomite, var enighet om at forslag til endringer i denne listen skulle legges fram for denne komite.

FORMANNEN: Utenriksministeren antydet at Spania må komme med på denne listen. Er det noen kommentarer eller merknader til det? Det er ikke fremkommet, og vi kan gå videre.

(AGO)

Sak nr. 4.

Eventuelt Iranspørsmålet.

FORMANNEN: Jeg vet ikke om det er aktuelt å ta denne saken opp, men siden den står på dagsorden, vil jeg forhøre meg om noen av komiteens medlemmer har noe å spørre om i den forbindelse.

PAUL THYNESS: Har vi til denne tid fått noen reaksjoner i Sikkerhetsrådet på Norges holdning, som gikk ut på at vi hjemkalte ambassadøren foreløpig?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Nei, vi har ikke fått noen direkte reaksjoner på det. Hele den saken startet med at EF-ambassadene i Teheran tok opp spørsmålet for sine ambassadørers vedkommende og foreslo overfor sine regjeringer tilbaketrekning. På den bakgrunn satte vi i gang den operasjonen. Så kom EF-landene fram til at de heller ville redusere bemanningen ved sine ambassader enn å legge dem helt ned. Vi opprettholdt imidlertid vår beslutning, fordi saken skulle opp i Sikkerhetsrådet og vi kunne regne med reaksjoner. Det har vi ikke fått, og vi vurderer nå å sende ambassadøren tilbake på et eller annet tidspunkt.

FORMANNEN: Andre merknader er ikke fremkommet. Vi går da over til en sak som ikke er ført opp for dette møte, men som vi ikke rakk å behandle under det forrige møte.

Sak nr. 5.

Avtalen om forsyningslinjer for amerikanske forsterkningsstyrker i tilfelle krig (LLOC).

STATSRÅD THORVALD STOLTENBERG: Denne saken gjelder forsyningstjenesten, som i NATOs fellesforsvar er et nasjonalt anliggende som må ordnes direkte mellom landene. På denne bakgrunn har det vært ført forhandlinger mellom De forente stater og NATO-landene i Sentral-Europa om etablering av forsyningslinjer for amerikanske styrker som i tilfelle av beredskap eller krig eventuelt blir sendt til

(AGO) disse landene. Man har nå ferdigbehandlet slike avtaler mellom De forente stater og Danmark og Norge. Det de kort går ut på, er å fastlegge på hvilke betingelser slike amerikanske styrker vil bli gitt adgang til å bruke havner, flyplasser, veger, jernbaner, telekommunikasjoner, bygninger, utstyr, forsyninger, arbeidskraft o.l. Det kan også komme på tale, hvis vi måtte ønske det, å gjøre nødvendige forberedelser i hvert fall delvis gjeldende på et tidligere tidspunkt enn en beredskaps- eller krigssituasjon.

For bare kort å gi et eksempel på hva avtalene går ut på, kan jeg nevne at de fastlegger at all eiendom som amerikanerne bringer inn, eller som de bekoster i Norge, er amerikansk eiendom. Norsk arbeidskraft som arbeider med disse anleggene, vil være ansatt av Forsvarsdepartementet og underlagt norske regler for arbeidskraft. Avtalen er fattet innenfor rammen av de retningslinjer vi arbeider etter, og vi har derfor ikke funnet det nødvendig å forelegge den for Stortinget i henhold til Grunnlovens § 26. Jeg syntes imidlertid det var naturlig å orientere den utvidede utenrikskomite om den.

FORMANNEN: Er det noen som har spørsmål eller kommentarer i tilknytning til orienteringen? Det er ikke tilfellet, og orienteringen anses tatt til etterretning.

Før dette møte heves, vil jeg gjerne spørre utenriksministeren om han har noen formening om det kan bli aktuelt med noe møte om Jan Mayen og beslektede problemer i noenlunde nær framtid.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Denne saken er i relasjon til Island stilt i bero på grunn av manglende regjering i Island. Man får vel regne med at det i løpet av et par uker skal kunne skje noe der, og vi er nå i ferd med å forberede en ny forhandlingsrunde i denne saken. Vi har et forberedende møte i departementet i slutten av denne uken, og vil eventuelt legge resultatet fram for Regjeringen en gang i neste uke. Etter det kan det så bli naturlig å legge det fram for den utvidede utenrikskomite.

FORMANNEN: Flere har ikke forlangt ordet.

Møtet hevet kl. 12.25.